

KIBRIS'TA BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN MUTABAKAT PLANI

Prof. Dr. Hasan Tahsin FENDOĞLU

Anayasa Hukukçusu

Başbakan Erdoğan'ın 20 Temmuz 2011 tarihinde **Barış ve Özgürlük Bayramı**'nın 37 inci yılı kutlamaları nedeniyle Kıbrıs'ta yaptığı konuşmaları iç ve dış basında (özellikle AB nezdinde) oldukça geniş yer buldu.

Kıbrıs sorununun çözüm zemini Birleşmiş Milletler iken konu, bir AB sorunu haline getirilmiş, AB ile yürütülen müzakerelerde bazı fasılların açılması Kıbrıs sorununun çözümü koşuluna bağlanmıştır. Kıbrıs konusunda yetki ve görev Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde iken AB, sorunu **çözülmesi zor** bir hale getirmiştir. AB, 1993'te Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tam üyelik başvurusunu kabul etmiş, 1 Mayıs 2004'de de tam üye yapmış ama açıkça yanlış yapmıştır. Rum Kesiminin 24 Nisan 2004 referandumunda "ohi" demesinin ve AB'nin şımarık çocuk rolünü oynamasının altında bu "torpil-iltimas-haksızlık" olgusu yatmaktadır.

24 Nisan 2004 tarihli Referandum'da, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY), Kıbrıs'ta çözüm istemediğini açıkça göstermiş, Güney'de "HAYIR" oyları % **75. 8**, "EVET" oyları ise ancak % **24. 2**, olmuştur. KKTC ise, çözüm istediğini açıkça göstermiş, % **64. 9** oranında "EVET" oyu vermiştir. Kuzeydeki "HAYIR" oyu sadece % **35. 1** oranında kalmıştır.

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) BM Planına "evet" demesiyle, uluslar arası hukuk açısından **malul** olmuştur.

Kıbrıs'ta taraflardan biri "hayır" dediği için ANNAN Planı ortadan kalkmıştır. Ancak Annan Planı **çok önemli bir plan** olup, önemini devam ettirmektedir. Bu referandum süreciyle ilgili olarak Annan'ın hazırladığı rapor, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde hala bekletilmekte iken ne Birleşmiş Milletler'in, ne de herhangi bir ülkenin ANNAN planı dışında bir planları bulunmamaktadır. Annan Planı yaklaşık dokuz bin sayfa ve eklerden oluşmaktadır. 24 Nisan 2004 tarihinde KKTC halkının % **64. 9** oranında "EVET" oyu ile kabul ettiği Annan Planı, halen, **masa üzerindeki tek plan olması** nedeniyle burada analiz edilmiştir.

A. 24 NİSAN 2004'DE KIBRIS'TA REFERANDUMA SUNULAN ANNAN PLANININ ANA HATLARI:

(1) İki Kesimlilik: Ortaklık iki kesimli olacaktır. İki taraf biri birinin ayrı kimliğini ve bütünlüğünü tanıyacaktır. Taraflar, biri birinin kültürel, dini, siyasi, sosyal ve dil kimliklerine saygı göstereceklerdir. Bir taraf diğer taraf üzerinde hâkimiyet kurmayacaktır. Kurucu devletlerin kendi Anayasaları, kara sınırları, kendi bayrak ve marşları olacaktır. Kurucu devletler ve Federal Hükümet biri birinin yetki ve işlevine karışamayacaktır. Yeni haritada Kıbrıs Türk Devleti ismen gösterilecektir. Federal ve Kurucu Devlet kanunları arasında hiyerarşi olmayacaktır. Kurucu Devletler iç vatandaşlık verebilecektir. Bir kurucu devlet, kimliğini koruma düşüncesiyle, nüfusunun en fazla 1/3 ünün yabancı olabileceğine karar

verebilecektir. Senato'ya Türk Devletinden seçilecekler, daima Türk olacaktır. Kurucu Devletler dünya ile ticari ve kültürel ilişki kurabilecekler, anlaşma imzalayabileceklerdir. Federal kanunlara karşı işlenen suçlar üzerinde Kurucu devletler adli işlem yetkisine sahip olacaklardır. Kurucu Devletlerin **ayrı polis** teşkilatları olacaktır.

(2) Ortaklık ve Eşitlik: İki kurucu devlet vardır; Kıbrıs Türk Devleti ve Kıbrıs Rum Devleti. Bu iki devlet siyasi olarak eşittirler. Geçiş süresince federal devlet Başkanlığı, iki Eş-Başkan'dan ve Federal Hükümet de eşit sayıda üyeden oluşacaktır (3 adet Türk Bakanlığı+3 adet Rum Bakanlığı). Federal Parlamento'nun **Senato**su'nda Kurucu Devletlerin eşit sayıda (24 adet Türk Senatör + 24 adet Rum Senatör) temsil edileceklerdir. Yeni Devletin Anayasasını korumakla görevlendirilen Yüksek Mahkeme iki Kurucu devletten eşit sayıda yargıca sahip olacaktır. **Türkçe**, Rumca ile birlikte yeni devletin **resmi dili** sayılacaktır. Ramazan ve Kurban Bayramları gibi Türk tarafının özel günleri diğer bayramlarla birlikte Ada'nın tümünde resmi bayram sayılacaktır. **Federal Polis Teşkilatında** eşit sayıda Türk ve Rum yer alacaktır. Kamu görevlerinin atamalarından sorumlu komisyonda eşit sayıda Türk ve Rum üye bulunacaktır. Tüm kamu yönetiminde çalışanların en az 1/3 ü, Kıbrıs Türk Kurucu Devletinden gelecektir.

(3) Güvenlik ve Garantiler: Kıbrıs' ın tamamı veya bir kısmı başka bir ülke ile birleşemez (Enosis Yasağı). 1960 Garanti ve İttifak Anlaşması yeni düzene uyarak geçerlidir. Adadaki Türk askeri varlığı 2011'e kadar 6000 kişi, 2018 veya Türkiye'nin AB üyeliğine kadar 3000 kişi düzeyinde kalacak, daha sonra da 650 kişi olacaktır.

(4) Diğer Hususlar: Türkiye'den Ada'ya göç edenlerden 45 000 kişi vatandaşlık kazanmıştır ve Ada'da kalacaktır. AİHM'nde Türkiye'nin başını ağrıtan mülkiyet iddiaları, bireysel işlem olmaktan çıkarılacak, iki Kurucu Devletten eşit sayıda temsilcinin yer alacağı bir Mülkiyet Kurulu tarafından ele alınacaktır. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti (**BKC**) nin yeni bir marşı ve yeni bir bayrağı olacaktır. **Kurucu Anlaşma**, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından onaylanacaktır. **Avrupa Konseyi** Kurucu Anlaşmayı onaylayacaktır. **Türkçe**, AB'nin resmi ve çalışma dillerinden biri olacaktır.

B. 24 NİSAN 2004'DE KIBRIS'TA REFERANDUMA SUNULAN ANNAN PLANI'NIN ANALİZİ:

- 1. Garantörlük: Kıbrıs Türk kimliği** garanti edilmiştir. **İki toplumun güvenliği** de temin edilmiştir. Garanti ve İttifak Anlaşmaları varlığını, değişen ortama uyumlu olarak sürdürecektir.
- 2. İki kesimlilik** sağlanmıştır. Polis, Barış Gücü ve TSK, huzuru sağlayacaktır.
- 3. Siyasi eşitlik sağlanmaktadır.** İki taraf arasındaki ilişki çoğunluk-azınlık ilişkisi olmayıp, siyasi eşitliğe dayanır. Taraflardan biri diğeri üzerinde hâkimiyet kuramaz. Temsilciler Meclisi farklı olsa da Senato iki kurucu devletten eşit sayıda senatörden (24 Türk Senatör ve 24 Rum Senatör) oluşmaktadır. Başkanlık konseyinde rotasyon vardır. Kilit görevlerin

paylaşımı için iki kurucu devletten en az birinin onayı aranır. Uluslar arası temsilde eşit paylaşım vardır. Yüksek Mahkemedeki yargıçların eşit paylaşımı öngörülmektedir.

4. Bu plan, Kıbrıs'ta iki tarafın altına imza attıkları 1977 ve 1979 Zirve Anlaşmaları'nda prensip olarak kabul edilmiş hakların büyük oranda onaylandığı ve bu hakların uluslar arası topluluğa tescil ettirme mücadelesinin başarıldığı bir plandır.
5. **Dönemin ABD** Dışişleri Bakan Yardımcısı **Marc Grossman**, Dönemin KKTC Dışişleri Bakanı Denктаşı arayarak, Kıbrıs Rum kesiminin referandumda “hayır” demesi durumunda, ABD'nin Kıbrıs Türk kesimiyle ilişkilerini geliştireceğini, ambargoyu hafifleteceğini, dış finans sağlanacağını, ticari uçakların Türk kesimini kullanmaya başlayacaklarını, temsilcilik açacaklarını, Kıbrıs Türk seyahat belgelerinin tanınacağını söylemiştir. **Bu Tayvan** modelidir. (Tayvan resmen tanınmamakla beraber, Tayvan'la ilişkiler Çin'den bağımsız olarak yürütülüyor). Dönemin AB Komisyonunun genişlemeden sorumlu Komiseri **Günter Verheugen**, “Eğer Rumlar hayır oyu verirse, Türk tarafına uygulanan **ekonomik ambargoların kaldırılması gerektiğini**” söylemiştir. **Verheugen**, “doğrusu “Evet” demektir. “Kuzey'den evet, Güney'den hayır çıkarsa Yeşil Hat fiilen AB'nin sınırı olur. **Kuzey'in mağdur olmaması için elimden geleni yaparım**” demişti.
6. ABD ve AB sözünü tutmamıştır. Fatura Rumlara kesilmemiş, Kuzey'e yönelik ambargo kalkmamış, Azerbaycan, Pakistan gibi ülkeler KKTC'yi tanımamıştır. Oysa bu durum, Rumlara en çekindikleri ihtimaldir. AB, daha açık konuşmamış ve Rumlara “Hayır” demesi halinde KKTC'yi tanıyacağını söylememiştir, Türkiye'yi aldatmıştır.
7. Bilindiği gibi, Türkiye 1987'de, Kıbrıs Cumhuriyeti ise 1993'te, AB'e tam üyelik için başvuru yapmıştır. Türkiye 1995' de Gümrük Birliğine girmiş, 2000'de adaylık statüsü verilmiştir. AB Rumlara AB'e tam üye olarak girme güvencesi verdiği için, bu plana sonuçta “Hayır” demişlerdir. Oysa AB, Rumlara ikaz etmeliydi.
8. Derogasyonlar, AB'nin birincil hukuku olmaması, göçler, geçiş dönemi ve mali kaynak Annan Planı'nın dikkat çeken diğer yönleridir.

C. DEĞERLENDİRME:

1. KKTC sadece Türkiye tarafından **tanınmış** bir Devlet olduğu, diğer devletler tarafından tanınmadığı için **ithalat, ihracat ve spor karşılaşması** gibi bir Devletin yapması gereken etkinlikleri yapamıyor.
2. **Bu referanduma kadar, dış dünya (Birleşmiş Milletler, özellikle ABD, AB ve diğer Devletler)** 1974'den bu yana yani 30 yıldır bizi uzlaşmaz gördüğü için desteklemiyordu.
3. 1974 Kıbrıs hareketi nedeniyle dış dünya, Kıbrıs'a **ambargo** uygulamaktaydı. Bu ambargo hem siyasi hem de iktisadi açıdan idi. **Bu referanduma kadar** KKTC, dünyadan tamamen **izole** edilmişti.
4. Rum Kesimi, 1 Mayıs 2004 günü Kıbrıs'ın tamamını temsilen AB' e tam üye olarak girmiştir. Rum Kesimi'nin “hayır” demesinin sebebi, **mevcut durumdan** memnun olduklarından.
5. **Bu referandumla** Kıbrıs Türkleri, Kıbrıs'ın eşit üyesi olduklarını dünyaya duyurdular. Esasen Türk hükümeti, Kıbrıs politikasıyla da “**sessiz devrim**” yapmıştır. Son 30 yılda yapılamayanlar AK Parti Hükümetin ilk bir yılı içerisinde yapılmıştır. Yenidünya dengesi içinde akıl, güçten daha önemli bir

hale gelmiştir (soft power). Türkiye'ye düşen bu aklı kullanmak, meşru durumda kalmak, haklı konumda bulunmaktadır.

6. Umut ediyoruz ki, Kıbrıs'a uygulanan **ambargo** zaman içinde kalkacaktır. Zamanla Kıbrıs Türk limanları dünya ticaretine açılacak, uluslar arası hava yolları KKTC'yi kullanacaktır. KKTC'nin yalnızlığı tedricen sona erecektir. AB, KKTC'ye 259 milyon Euro, ABD 400 milyon dolar yardım edeceğini açıklamıştı ama bu taahhütler yerine getirilmemiştir.
7. İzolasyonların kalkması için Rum tarafını da hareketlendirmek gerekmektedir. Rumları çözüm yolunda hareketlendirmenin yolu izolasyonların kalkmasıdır. AB Komisyonu, KKTC'nin izolasyondan kurtulması için iki adet Tüzük hazırlamış ama henüz onaylamamıştır. Bunlar onaylanmalı ve yürürlüğe girmelidir. KKTC'den ekonomik izolasyonların kalkması ve doğrudan ticaretin sağlanması ile çözüm kolaylaşacaktır.
8. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin veto yetkisine sahip daimi üyelerinden **Rusya**'nın izolasyonların kaldırılması tavsiyesini içeren Annan Raporu'nu desteklemesi ve bu rapora dayalı bir Güvenlik Konseyi kararı çıkartılmasındaki tutumu önem taşımaktadır.
9. Referandum sonucunda sempatinin ve iyi sonuçların geldiği açıktır ama izolasyonların kaldırılması ve Batı'nın verdiği sözde durması gerekir. KKTC'e **uçak seferleri, mali yardım ve ticaret** başlamalıdır. Halen AB, ekonomik izolasyonların kaldırılması, doğrudan ticaret ve mali yardım tüzükleri konusunda bir çaba içerisinde değildir. **AB, Rum tarafının tek başına sistemi bloke ettiğini anlamış olmalıdır.**
10. Rum tarafı, 24 Nisan 2004 Referandumu ile BM, ABD ve AB nezdinde puan kaybetmiş, KKTC ise dış dünya nezdinde puan kazanmıştır. **Ancak şu ana kadar ne BM ne de AB bunun gereğini yerine getirmemiştir. Halen Rum Kesimi, hiçbir barış teklifini kabul etmemekte ve barış sürecini kilitlemiş durumdadır.**
11. Kıbrıs'ın bu hale gelmesinden Avrupa Birliği sorumludur. AB, 1993'te Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tam üyelik başvurusunu kabul ederek, 1 Mayıs 2004'de de tam üye yaparak, açıkça yanlış yapmıştır. Rumların "ohi" demelerinin altında bu yanlış etken yatmaktadır. Kıbrıs sorununun çözüm zemini BM iken bunun, aynı zamanda bir AB sorunu haline getirilerek AB ile yürütülen müzakerelerde bazı fasılların açılmasının Kıbrıs sorununun çözümü koşuluna bağlanması uluslar arası bir plandır.¹

¹ Detay için bkz. H.T.Fendoğlu, "**Kıbrıs Problemi**", Türk İdare Dergisi, İçişleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Yıl 79, Mart 2007, Sayı 454, ss. 9-17; aynı yazar, "**Kıbrıs Problemine Giriş**", EGM Polis Dergisi, Üç Aylık, Mesleki Fikir, Hizmetiçi Eğitim, Haberleşme ve Kültür Dergisi, Yıl 12, Sayı 47, 2006, s. 72-75; aynı yazar, "**Türk Dış Politikasında Kıbrıs**", Yarınlar İçin Düşünce Platformu, Antalya, 7-9 Eylül 2007, Dedeman Otel, ss. 213-218.

Alıntı (İktibas) Konusunda Açıklamalar

Bu çalışmadan yapılacak alıntılarda (iktibaslarda) 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35'inci maddesinde öngörülen şu şartlara uyulmalıdır: **(1)** İktibas, bir eserin "*bazı cümle ve fıkralarının*" bir başka esere alınmasıyla sınırlı olmalıdır (m.35/1). **(2)** İktibas, maksadın haklı göstereceği bir nispet dâhilinde ve münderecatını aydınlatmak maksadıyla yapılmalıdır (m.35/3). **(3)** İktibas, belli olacak şekilde yapılmalıdır (m.35/5) [Bilimsel yazma kurallarına göre, aynen iktibasların tırnak içinde verilmesi ve iktibasın üç satırdan uzun olması durumunda iktibas edilen satırların girintili paragraf olarak dizilmesi gerekmektedir]. **(4)** İktibas ister aynen, ister mealen olsun, eserin ve eser sahibinin adı belirtilerek iktibasın kaynağı gösterilmelidir (m.35/5). **(5)** İktibas edilen kısmın alındığı yer belirtilmelidir (m.35/5).

Ayrıca Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulunun 18 Şubat 1981 tarih ve E.1980/1, K.1981/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararına göre kararına göre, "iktibas hususunda kullanılan eser sahibinin ve eserinin adı belirtilse bile eser sahibi, haksız rekabet hükümlerine dayanarak Borçlar Kanununun 49. maddesindeki koşulların gerçekleşmesi halinde manevi tazminat isteyebilir". Bu sayfaya izin almadan link verilebilir.Ancak,bu web sayfası,önceden izin alınmaksızın ne suretle olursa olsun,kopyalanamaz,çoğaltılamaz,tekrar yayınlanamaz,dağıtılamaz,başka intent sitelerine metin olarak konulamaz.

Yukarıdaki şartlara uygun olarak alıntı yapılırken bu çalışmaya şu şekilde atıf yapılması önerilir:

FENDOĞLU,HasanTahsin," KIBRIS'TA BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN MUTABAKAT PLANI " (23.07.2011)

<http://www.hasantahsinfendoglu.com> / <http://www.sde.org.tr/>